

Bartosz Wojtyra

*Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej
bwojtyra@amu.edu.pl*

Strefy aktywności gospodarczej w teoriach rozwoju lokalnego

Zarys treści: Celem artykułu jest wskazanie miejsca lokalnych stref aktywności gospodarczej w teoriach rozwoju lokalnego. W niniejszej pracy zanalizowano podstawy teoretyczne działania obszarów, na których wspierana jest przedsiębiorczość. Tym samym udzielono odpowiedzi na pytanie o zasadność i celowość tworzenia stref aktywności gospodarczej. Poza tym podjęto próbę określenia definicji stref aktywności gospodarczej i porównania jej z pojęciem specjalnej strefy ekonomicznej oraz wskazania zasadniczych różnic między ich funkcjonowaniem.

Słowa kluczowe: lokalna strefa aktywności gospodarczej, specjalna strefa ekonomiczna, teorie rozwoju lokalnego

Wstęp

Pojęcie lokalnej strefy aktywności gospodarczej (dalej: SAG) funkcjonujące w literaturze oraz w środowisku związanym z zarządzaniem samorządem terytorialnym i gospodarką lokalną wydaje się nie do końca sprecyzowane w przeciwieństwie do specjalnych stref ekonomicznych (dalej: SSE), których definicję i ramy działania określa polskie ustawodawstwo. Temat ten jest pomijany, a ma w dobie nasilonej konkurencji między regionami nieocenione znaczenie dla wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich. Dzięki SAG ma szansę zrealizować się efekt synergii z dodatkowymi obopólnymi korzyściami, zarówno dla społeczności lokalnych, jak i samych inwestorów. Jak zauważa Stanieda (2011), odpowiednio wykorzystane zasoby i czynniki wytwórcze znajdujące się w regionie mogą stymulować rozwój i konkurencyjność przedsiębiorstw, a tym samym tworzyć otoczenie atrakcyjne dla biznesu. Jednocześnie rozwój inwestycji niesie ze sobą możliwości tworzenia nowych miejsc pracy dostosowanych do potrzeb lokalnego rynku.

W związku z powyższym należy odpowiedzieć na następujące pytania: czym są lokalne strefy aktywności gospodarczej, jakie spełniają obecnie funkcje oraz czym mogą stać się w niedalekiej przyszłości i jaką będą odgrywać rolę w rozwoju

społeczności i gospodarek lokalnych. W artykule podjęto próbę sformułowania dotychczas istniejących niejednoznacznych definicji stref aktywności gospodarczej. Wskazano na istotne różnice między tymi lokalnie wydzielonymi obszarami a specjalnymi strefami ekonomicznymi organizowanymi w skali kraju.

Celem artykułu jest określenie miejsca, jakie zajmują SAG w teoriach rozwoju lokalnego i w jaki sposób się do nich odnoszą. Badanie stanowi wstęp do dalszych rozważań nad wpływem SAG na wielofunkcyjny rozwój gospodarek lokalnych na obszarach wiejskich. Może również stać się ono przyczynkiem do dyskusji nad koniecznością i celowością tworzenia stref, w których ułatwiony byłby w skali lokalnej rozwój przedsiębiorczości, w tym sektora usługowego i przemysłowego.

Strefa aktywności gospodarczej a specjalna strefa ekonomiczna – definicje

Próbując sformułować definicję lokalnej strefy aktywności gospodarczej, należałoby wyjaśnić słowo aktywność, które w tym przypadku często zamiennie używane jest z terminem aktywizacja. Przyjęło się określać w literaturze i praktyce strefy przeznaczone do rozwoju przedsiębiorczości i przygotowane do inwestycji jako strefy aktywności gospodarczej, choć mimo to często spotkać się można z wyrażeniem „strefa aktywizacji gospodarczej”. Najczęściej na tego typu określenie natkniemy się podczas przeglądu studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin. Obszary wskazane w tym obligatoryjnym dla gminnego samorządu terytorialnego dokumencie planistycznym, przeznaczone do intensywnego rozwoju gospodarczego w części dotyczącej kierunków rozwoju polityki przestrzennej, są opisywane właśnie w ten sposób – przez użycie słowa „aktywizacja”. Potwierdzeniem tego są określenia zastosowane w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego zrealizowanego np. w gminie wiejskiej Dobrzyca („tereny aktywizacji gospodarczej i przemysłu” – zmiana studium z 2014 r.) i Kotlin („Strefa C – aktywizacji gospodarczej” – zmiana studium z 2011 r.). W zdecydowanej większości źródeł planiści posługują się jednak sformułowaniem strefa aktywności gospodarczej i taki termin będzie w dalszej części pracy definiowany. Słuszność funkcjonowania takiego określenia potwierdza analiza słownikowych definicji wyrazów „aktywność” i „aktywizacja”. Za „Słownikiem języka polskiego PWN” (1995, s. 25) termin „aktywizacja” objaśniony został jako proces pobudzania do działania, natomiast „aktywność” oznacza już sam stan bycia aktywnym. SAG nie są obszarami aktywizacji, ponieważ są już zaktywizowane, a więc aktywne i takie określenie wydaje się lepiej oddawać charakter tych stref z punktu widzenia znaczeniowego słów.

Strefy aktywności gospodarczej, jak pisze Stanieda (2011, s. 257), to „wydzielone i przygotowane do inwestycji obszary odpowiadające zapotrzebowaniu potencjalnych inwestorów, tworzone najczęściej przez samorządy lokalne”. Są to zatem wyodrębnione części terytorium kraju, które mają pełnić zgodnie z założeniem funkcję obszaru inwestycyjnego. Powinny się one charakteryzować

wieloaspektowym przygotowaniem do pełnienia swojego zadania. Jednostki samorządowe dysponują szerokim spektrum możliwości oddziaływania na rozwój przedsiębiorczości. Jak podaje Markowska-Bzducha (2013, za Grycuk, Russel 2014), do czynników mających wpływ na prawidłowe funkcjonowanie wspomnianych obszarów zalicza się instrumenty: finansowe, infrastrukturalne, prawne, administracyjne, planistyczne, informacyjno-marketingowe oraz instytucjonalne. Według innych autorów na politykę prorozwojową w sferze aktywności gospodarczej samorząd terytorialny ma tylko pośredni wpływ, ale jeżeli działania w tym zakresie mają charakter długotrwały i konsekwentny, to tworzenie korzystnego klimatu inwestycyjnego ma szansę powodzenia. Należy jednak skoordynować opracowania strategiczne z planistycznymi i wieloletnimi planami finansowymi i inwestycyjnymi (Miszczuk i in. 2007). Do najistotniejszych narzędzi i działań, które będą przyciągały inwestorów i jednocześnie świadczyły o potencjale danej strefy aktywności gospodarczej, należą:

- przygotowanie infrastrukturalne – obszar przeznaczony pod SAG musi być uzbrojony w podstawowe media, powinien mieć dostęp do drogi publicznej i być dobrze wkomponowany w sieć komunikacyjną nie tylko lokalną, ale również regionalną, a nawet krajową;
- korzystna oferta warunków finansowych, na którą składają się propozycje ulg podatkowych, ceny gruntu czy dzierżawy oraz dofinansowania ze strony samorządu;
- intensywna promocja terenu przeznaczonego pod aktywność, taka, aby obszar był rozpoznawalny dla potencjalnych inwestorów;
- przygotowanie prawne gruntu – na obszarze SAG powinien obowiązywać miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, należy wyjaśnić stan prawny gruntów;
- położenie terenu SAG niepowodujące konfliktów przestrzennych, w tym poszanowanie zasad planistycznych, przede wszystkim ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju (Parysek 2006);
- odpowiedni klimat społeczno-kulturowy, który świadczy o świadomości zalet płynących z SAG wśród społeczności lokalnej, a to z kolei spowoduje przyjęcie inwestora bez rodzących się obaw;
- zasoby wynikające z kapitału ludzkiego – powstające w SAG przedsiębiorstwa powinny mieć dostęp do siły roboczej, w tym wykwalifikowanej;
- wsparcie ze strony innych sektorów gospodarki.

Te i wiele innych czynników składają się na rozbudowaną definicję. Strefa aktywności gospodarczej to wydzielony obszar przygotowany dla inwestora, ostatecznie intensywnie zaktywizowany gospodarczo, o planistycznym przeznaczeniu jako teren rozwoju sektora przemysłowo-usługowego, stanowiący lokalne centrum rozwoju gospodarczego. Realizują się dzięki niemu lokalne cele rozwoju, takie jak: podniesienie konkurencyjności obszaru i zaktywizowanie go w stosunku do gmin sąsiednich, zwiększenie liczby podmiotów gospodarczych, a co za tym idzie – stworzenie nowych miejsc pracy, rozwój infrastruktury technicznej, dywersyfikacja sektora zatrudnienia.

Pojęcie strefy aktywności gospodarczej wywodzi się od specjalnych stref ekonomicznych, które zaczęły powstawać w Polsce w połowie lat 90. XX w. jako próba stworzenia dogodnych warunków dla nowych przedsiębiorstw na określonym obszarze wspierana przez strumień kapitału zwłaszcza w regionach niedoinwestowanych (por. Nelec, Prusek 2006, Stanieda 2011). Według ustawy z dn. 20.10.1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych (Dz.U. 2007 nr 42, poz. 274 z późn. zm.) SSE to „wyodrębniona zgodnie z przepisami ustawy, niezamieszkała część terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, na której terenie może być prowadzona działalność gospodarcza na zasadach określonych ustawą”. Ustawa wskazuje również na główne cele tworzenia SSE, a wśród nich m.in.: rozwój działalności gospodarczej, wykorzystanie nowych rozwiązań technicznych i technologicznych, rozwój eksportu, wzrost konkurencyjności, tworzenie nowych miejsc pracy. SSE są pasywnym bądź aktywnym (w zależności, czy istnieje dofinansowanie) instrumentem polityki przemysłowej państwa (Nelec, Prusek 2006). Przedsiębiorcy prowadzący działalność na terenach SSE mogą liczyć na zwolnienie z podatku CIT lub PIT, jednak podmioty są zobowiązane pewnymi warunkami, z których do najistotniejszych należy konieczność utrzymania działalności w wyznaczonym okresie.

W ustawie podano maksymalną docelową powierzchnię specjalnych stref ekonomicznych w Polsce określoną na 20 tys. ha, z których na koniec 2013 r. zaprojektowanych było nieco ponad 80%, a 61% SSE było zagospodarowanych (Informacja o realizacji... 2014). Na koniec 2013 r. w Polsce działało 14 SSE (por. tab. 1), z których największa pod względem powierzchni to Wałbrzyska SSE „INVEST-PARK” (ponad 202 km²), najmniejsza to Suwalska SSE (prawie 3,5 km²), a najstarszą spośród działających SSE jest Euro-Park Mielec (od 1995 r.)¹.

Dotychczas SSE budziły zastrzeżenia Unii Europejskiej, według której stanowią one zagrożenie dla równej konkurencji (Lebiedzińska 2010). W lipcu 2013 r. Rada Ministrów przedłużyła działalność funkcjonujących w Polsce SSE do 2026 r., czyli w stosunku do poprzednich ustaleń o 6 lat. Na stronie Ministerstwa Gospodarki pojawiła się wówczas informacja, która jednoznacznie wskazuje, że wspieranie powstawania SSE nie stoi w sprzeczności z prawem unijnym². W przyszłości istniejące SSE mają zostać przekształcone w SAG, co ma spowodować przeniesienie odpowiedzialności za tworzenie i organizowanie tych obszarów w całości na samorządy lokalne. Tym samym SAG będą miały jeszcze więcej wspólnego z inicjatywą oddolną.

W artykule podjęto próbę sklasyfikowania stref aktywności gospodarczej w zależności od skali, w jakiej są one organizowane. Pierwszym i najwyższym szczeblem będą specjalne strefy ekonomiczne, od których zaczęto myślenie strategiczne na temat tworzenia uprzywilejowanych obszarów inwestycyjnych. Będą one w tej klasyfikacji dotyczyć poziomu krajowego i regionalnego. W ramach SSE powstały podstrefy, na które składają się tereny zaprojektowane i wykorzystywane intensywnie pod inwestycje w poszczególnych gminach i miastach. Można je utożsamiać z dużymi SAG, na które składają się często, choć nie zawsze,

¹ <http://www.invest-park.com.pl/owsse>; dostęp: 20.10.2014 r.; <http://www.ssse.com.pl/o-ssse/o-strefie.html>; dostęp: 20.10.2014 r.; <http://www.europark.com.pl/pl/>; dostęp: 20.10.2014 r.

² <http://www.mg.gov.pl/node/18841>; dostęp: 13.09.2014 r.

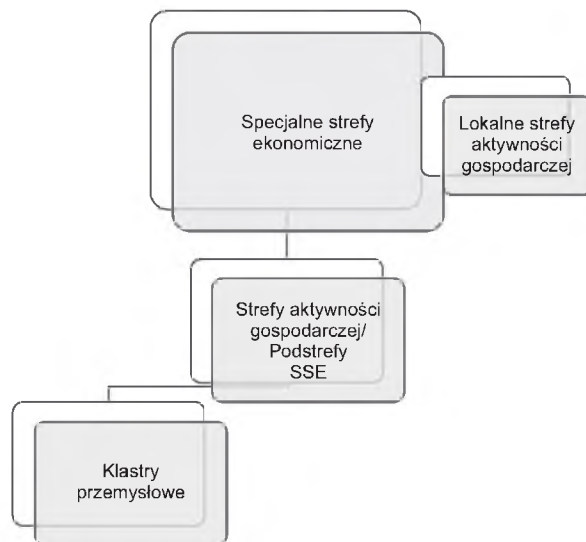
Tabela 1. Specjalne strefy ekonomiczne w Polsce (stan na 31.12.2013 r.)

SSE	Województwo	Powierzchnia [ha]
Kamiennogórska	dolnośląskie, wielkopolskie	367
Katowicka	śląskie, małopolskie, opolskie	2005
Kostrzyńsko-Słubicka	lubuskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie	1564
Krakowska	małopolskie, podkarpackie	629
Legnicka	dolnośląskie	1059
Łódzka	łódzkie, wielkopolskie, mazowieckie	1291
Mielecka	podkarpackie, małopolskie, lubelskie, zachodniopomorskie	1299
Pomorska	pomorskie, kujawsko-pomorskie, zachodniopomorskie, wielkopolskie	1380
Słupska	pomorskie, zachodniopomorskie	824
Starachowicka	świętokrzyskie, mazowieckie, opolskie, łódzkie, lubelskie	613
Suwalska	podlaskie, warmińsko-mazurskie, mazowieckie	343
Tarnobrzaska	podkarpackie, mazowieckie, świętokrzyskie, lubelskie, dolnośląskie podlaskie	1632
Wałbrzyska	dolnośląskie, opolskie, wielkopolskie, lubuskie	2212
Warmińsko-Mazurska	warmińsko-mazurskie, mazowieckie	985

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji o realizacji... (2014)

klustry przemysłowe (ang. *industrial cluster*), czyli skoncentrowane terytorialnie grupy przedsiębiorstw z podobnego sektora, pełne wzajemnych zależności, które współpracują i jednocześnie konkurują ze sobą (Porter 2001). Należałoby wyróżnić również czwarty, najniższy poziom klasyfikacji, który stanowią będą lokalne strefy aktywności gospodarczej. Wynikać one mają ze strategicznie prowadzonej polityki przestrzennej gminy objawiającej się przez wyznaczanie w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego terenów aktywności gospodarczej, o szczegółowo przygotowanych warunkach inwestycyjnych, także finansowych określonych w innych dokumentach strategicznych. Według tego założenia funkcjonują one niezależnie w sferze lokalnej, bez bezpośredniego powiązania systematycznego z SSE i ich podstrefami (ryc. 1).

Ponieważ położenie intensywnie rozwijającego się gospodarczo obszaru wynika z lokalnych założeń strategicznych oraz przemysłanej gospodarki przestrzennej, może spowodować stopniowe eliminowanie konfliktów przestrzennych polegających głównie na przemieszaniu wykluczających się funkcji (osiedla mieszkaniowe – przemysł). Wyjątkową rolę w rozwoju stref aktywności gospodarczej

Ryc. 1. Klasyfikacja stref aktywności gospodarczej

Źródło: opracowanie własne.

odegrają wóldarze gmin, którzy chcąc przyciągnąć inwestorów, będą zmuszeni tworzyć bardziej świadomie i przemyślanie dokumenty związane z planowaniem przestrzennym (w tym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz plany miejscowe) i zarządzaniem finansami.

Teorie rozwoju lokalnego a zorganizowane tereny inwestycyjne

Gospodarka lokalna, zdaniem Paryska (2001), jest „podstawową dziedziną działalności gospodarczej terytorialnego systemu społecznego”. Główny jej przedmiot stanowi gmina. Podejmowane w niej działania skupiają się wokół celu podstawowego, którym jest rozwój lokalny, stanowiący kategorię rozwoju społeczno-gospodarczego, a osiąga się go przy wykorzystaniu zasobów wewnętrznych i zewnętrznych obszaru. Podstawowym dążeniem będzie zatem jakościowe przeobrażenie danego terenu w celu poprawy warunków życia ludności i funkcjonowania podmiotów gospodarczych. Rozwinięty terytorialny system społeczny – gmina – działa na rzecz:

- maksymalizacji dochodów ludności, zaspokojenia ich podstawowych potrzeb, tym samym wzrostu poziomu ich życia;
- poprawy dostępności usług;
- przyjaznej przestrzeni publicznej (środowiska życia), z zachowanymi walorami przyrodniczymi, utrzymanej w duchu ładu przestrzennego (Parysek 1996). Efekty tworzenia SAG są tożsame z celami rozwoju gospodarki lokalnej.

Określenie wpływu stref aktywności gospodarczej, a więc terenów inwestycyjnych, na rozwój lokalny zawarte zostało w założeniu przyjętym przez Blakely'ego (1989, za Paryskiem 2001; por. Blakely, Bradshaw 2002), że gospodarkę lokalną należy postrzegać jako złożony proces, w którym pracowanie nad wzrostem gospodarczym danej jednostki terytorialnej odbywa się przy zaangażowaniu partnerów zewnętrznych, rozumianych jako napływ kapitału. Teza ta stawia na równi znaczenie zasobów wewnętrznych obszaru, m.in. kapitału ludzkiego, z czynnikami zewnętrznymi, do których zaliczyć można także wpływ inwestorów. W innym miejscu Parysek (2001) przytacza zdanie Reijjena (1987), który zwraca uwagę na tworzenie na terenie gminy korzystnego klimatu inwestycyjnego, a więc przygotowanie warunków dla lokowania biznesu. Niezwykle ważne jest, aby wykorzystywać do osiągnięcia takiego celu wspomniane wcześniej zasoby wewnętrzne danego obszaru, takie jak np.: kapitał ludzki, finansowy, infrastrukturalny, czy zasoby środowiska przyrodniczego. Według Sekuły (2001) władze i społeczność lokalna, lobby ekologiczne, stowarzyszenia społeczno-kulturalne oraz przedsiębiorcy „współdziałając ze sobą, mobilizując energię całego środowiska lokalnego, prowadzą do osiągnięcia powszechnie akceptowanych celów rozwoju lokalnego”. Twierdzenia te stają się punktem wyjścia od analizy relacji rozwoju SAG do teorii związanych z gospodarką lokalną.

Parysek (2001) podsumowuje dotychczasowe osiągnięcia teoretyczne w dziedzinie rozwoju lokalnego, powołując się m.in. na tzw. klasyczny model rozwoju lokalnego. Zawiera on zestaw celów, wokół których koncentrują się zadania na rzecz gospodarki lokalnej, a także dotyczą one określenia znaczenia stref aktywności gospodarczej. Należą do nich: wspieranie inicjatyw wykorzystywania lokalnych zasobów i czynników rozwoju, podnoszenie kwalifikacji pracowniczych mieszkańców analizowanego obszaru, usprawnianie działania organizacji i instytucji gospodarczych funkcjonujących na lokalnym rynku, dyfuzja wiedzy, innowacji i technologii. Powyższe działania są częścią sterowania rozwojem lokalnym, który stanowi esencję polityki samorządowej. W demokratycznym państwie ten proces jest przeniesiony na najniższy szczebel administracyjny, i to tutaj podejmowane są decyzje co do kierunków polityki, a co za tym idzie – i gospodarki lokalnej, czyli między innymi tworzenia SAG.

Do najważniejszych teorii rozwoju lokalnego, których przywołanie ma służyć naukowej argumentacji i udowodnieniu sensu tworzenia i funkcjonowania SAG, należą prace nad teorią lokalizacji, teorią bazy ekonomicznej, teorią wzajemnego oddziaływania, teorią przyczyn kumulatywnych, teorią korzyści komparatywnych, założenia wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich czy też rozwoju zrównoważonego oraz idee Blakely'ego (1989).

Teoria lokalizacji wiąże się bezpośrednio z pracami Webera, Isarda i Löscha. Badania te prezentują optymalny sposób i drogę do lokalizowania zakładów produkcyjnych i usługowych w zgodzie z prawami ekonomicznymi i założeniami gospodarki przestrzennej. Prace Webera (por. Parysek 2001) dotyczą lokalizacji pojedynczego przedsiębiorstwa, w innych badaniach podjęto problematykę istnienia większej liczby przedsiębiorstw na danym terenie, które pozostają w stanie wzajemnej konkurencji (Lösch 1961). Teoria Webera, mimo upływu lat, zawiera

cenne wskazówki na temat optymalizacji kosztów uwarunkowanych miejscem lokalizacji zakładu przemysłowego. Jego tezy nie tyle uzasadniają sens tworzenia SAG, ile wskazują na konkretne rozwiązania, gdzie dany obszar inwestycyjny powinien zostać zaprojektowany. Wskaźnikiem będzie tutaj minimalny koszt transportu oraz grupa innych czynników dodatkowych. W związku z rozwojem technologicznym teoria ta nie ma już dziś tak dużego znaczenia praktycznego, ponieważ czynniki lokalizacyjne zmieniły się w czasie. Mimo to przytoczone założenia teoretyczne stanowią dobry wstęp do planowania lokalizacji stref aktywności gospodarczej.

Wydaje się, że działania na rzecz rozwoju terenów inwestycyjnych są poparte teorią bazy ekonomicznej, która mówi o przestrzennym ponadlokalnym oddziaływaniu podmiotów gospodarczych. Rozwój w dziedzinie produkcji dóbr i usług niesie ze sobą pozytywne skutki ekonomiczne i społeczne. Poza nim oddziałujące na otoczenie lokalne przedsiębiorstwa podnoszą rangę i atrakcyjność obszaru. Niewątpliwie tworzenie stref aktywności gospodarczej jest tworzeniem bazy ekonomicznej dającej korzystne implikacje nie tylko dla terenu jej lokalizacji, ale także dla terenów będących w sferze oddziaływania egzogenicznego.

Przedstawione teorie faworyzują rozwój dużych ośrodków gospodarczych, co jednak nie przekreśla szansy rozwoju mniejszych miejscowości. Funkcjonowanie przemysłu i usług na terenach słabiej rozwiniętych, wiejskich, peryferyjnych jest często efektem oddziaływania obszarów o wyższym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego. O tym efekcie mówi teoria wzajemnego oddziaływania (Parysek 2001). Równowagę w przestrzennym układzie rozwoju ośrodków mniejszych i większych warunkują siły koncentrujące i dekoncentrujące. Te drugie powodują, że działalność gospodarcza kieruje się nie tylko ku dużym, już rozwiniętym gospodarczo ośrodkom. Oznacza to, że każdy z obszarów, choć różnie uwarunkowanych, może upatrywać swoje szanse w sferze aktywności gospodarczej, mimo że zapewne kierunki i skutki tego rozwoju będą zróżnicowane (Parysek 2001).

Sprawnie funkcjonujące SAG są również elementem teorii korzyści komparatywnych należącej do tematyki związanej z rozwojem gospodarczym (Parysek 2001). Koncepcja ta omawia m.in. nierównomierności w warunkach dla rozwoju przedsiębiorczości, jakie istnieją na różnych obszarach. Mówi ona o miejscach, które przyciągają i koncentrują kapitał, tym samym budując przewagę nad pozostałymi terenami. Teoria ta podkreśla wagę wyboru miejsca działalności podmiotu gospodarczego i odnosi się ściśle do teorii lokalizacji, stanowiąc zestaw zaleceń dla podmiotów organizujących SAG co do doboru przedsiębiorstw, które powinny na danym obszarze działać.

Warto w tym miejscu przytoczyć także wspomniane idee Blakely'ego (1989, za Paryskiem 2001; por. Blakely, Bradshaw 2002), a wśród nich:

- wykorzystanie lokalnych zasobów dla podniesienia poziomu życia;
- stymulacja powstawania własności lokalnej;
- strefy działania;
- polityka zintegrowanego rozwoju zatrudnienia i gospodarki;
- prywatno-publiczne *joint ventures*.

Pierwsza z nich mówi o przygotowaniu terenu predysponowanego do realizacji stref aktywności gospodarczej i dotyczy tworzenia nowych miejsc pracy. Wskazana jest tu przede wszystkim rola odpowiednio wykwalifikowanej i przeszkolonej siły roboczej. Celem tworzenia SAG jest rozwój rynku pracy. Ważne jest, aby korzyści z inwestycji były udziałem zarówno przedsiębiorcy (gotowa do pracy kadra), jak i społeczności lokalnej (spadek bezrobocia, poprawa sytuacji materialnej).

W drugiej z wymienionych idei Blakely podkreśla fundamentalną rolę zwiększania liczby podmiotów gospodarczych jako głównego celu rozwoju lokalnego, który niesie ze sobą inne pośrednie korzyści. Nowi przedsiębiorcy tworzą na powstałym terenie majątek gminy i materialnie wzbogacają społeczność lokalną.

Idea stref działania mówi o monitoringu i reagowaniu na niekorzystne zmiany zachodzące w rozwoju społeczno-gospodarczym analizowanej jednostki. Można im zapobiec poprzez aktywizację gospodarczą popartą działaniami planistycznymi. Idea ta odzwierciedla wprost celowość tworzenia lokalnych SAG.

Koncepcja *joint ventures* jest wyrażaniem idei partnerstwa publiczno-prywatnego w działaniach na rzecz rozwoju lokalnego. Skumulowane środki finansowe pochodzące z różnych źródeł, w tym samorządowych i inwestora, zwiększają szanse powodzenia projektu inwestycyjnego na obszarze danej gminy. Tego typu praktyka dotyczy nowo powstałych przedsiębiorstw oraz tych już istniejących, a jej celem jest zwiększanie liczby nowych miejsc pracy.

Polityka zintegrowanego rozwoju zatrudnienia i gospodarki przybliża tematykę dywersyfikacji struktury gospodarczej. Jest ona ściśle powiązana z koncepcją wielofunkcyjnego i zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich (Kłodziński 1996), czyli wykorzystania zasobów wewnętrznych terenów wiejskich do tworzenia pozarolniczych form działalności gospodarczej. Obie te idee odnoszą się do tworzenia lokalnych SAG jako źródeł dochodowej działalności nierolniczej, ale wykorzystującej bazę czynników wytwórczych danego obszaru.

Z przytoczonych koncepcji i teorii rodzi się pomysł budowania na obszarach wiejskich stref aktywności gospodarczych. Bardzo często cele kształtowania SAG są tożsame z celami rozwoju gospodarki lokalnej.

Podsumowanie

Lokalne strefy aktywności gospodarczej, jako obszary inwestycyjne o planistycznym przesądzonym przeznaczeniu, przygotowane na przyjęcie przedsiębiorców, służą wielopoziomowemu rozwojowi lokalnej gospodarki. Są elementem działającym w ramach SSE lub niezależnie od nich. Stanowią one również czynnik strategicznego zarządzania rozwojem gospodarki lokalnej przez władze gmin. Ich planowanie powinno być uzasadnione w strategii rozwoju gminy, a propozycje zagospodarowania zawarte w dokumentach związanych z gospodarką przestrzenną.

Przebieg teorii dotyczących rozwoju gospodarki lokalnej pod względem zasadności istnienia stref aktywności gospodarczej jednoznacznie potwierdził hi-

potęgę, że ich tworzenie niesie ze sobą pozytywne zmiany dla danego obszaru. Odpowiednio zaplanowane tereny inwestycyjne stanowią czynnik będący mocną stroną przedmiotowego obszaru. Świadczą one o świadomym wykorzystaniu zasobów wewnętrznych. Powstanie lokalnej SAG zwiększa potencjał i atrakcyjność danego terenu, co w świetle nieustannej konkurencji między regionami przyczynia się do wzmocnienia jego pozycji. Bardzo ważnymi zaletami są: stworzenie nowych miejsc pracy, dywersyfikacja struktury zatrudnienia, zwłaszcza na obszarach wiejskich, promocja obszaru, napływ kapitału, szereg innych wiążących się pośrednio z powstaniem w SAG inwestycji infrastrukturalnych.

Rozwój lokalny niesie pewne ryzyko, co ma wpływ na działania związane z tworzeniem stref aktywności gospodarczej. Jednak gospodarka rynkowa sprzyja rozwojowi przedsiębiorstw każdej wielkości, ze szczególnym wyróżnieniem małych i średnich. Należy zapewnić odpowiednie warunki rozwoju tym podmiotom, które działają na rzecz gospodarki lokalnej. Sukces może być osiągnięty przy zaangażowaniu środków i kapitału inwestora oraz przy wsparciu finansowym danej jednostki terytorialnej. Formowanie stref aktywności gospodarczej zależy od: korzystnej lokalizacji i struktury przestrzennej gminy, bogatych zasobów demograficznych, środowiskowych, finansowych oraz społeczno-kulturowych.

Literatura

- Blakely E.J. 1989. *Planning local economic development. Theory and practice.* Sage Library and Social Research. 168. London.
- Blakely E.J., Bradshaw T.K. 2002. *Planning local economic development. Theory and practice.* Third ed. Thousand Oaks, New Delhi, Sage Publications, London.
- Grycuk A., Russel P. 2014. Zaangażowanie jednostek samorządu terytorialnego w Polsce w tworzenie instytucji wspierających przedsiębiorczość. *Studia BAS*, 1(37): 65–83.
- Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych Prezesa Rady Ministrów, maj 2014 r.
- Kłodziński M. 1996. Wielofunkcyjny rozwój terenów wiejskich w Polsce i w krajach Unii Europejskiej. Centrum Naukowo-Wdrożeniowe SGGW, Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa, Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej, Warszawa.
- Lebiedzińska D. 2010. Specjalne strefy ekonomiczne – bilans zysków i strat. *Prawo Pomocy Publicznej*, 8: 15–28.
- Lösch A. 1961 *Gospodarka przestrzenna: teoria lokalizacji.* Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Markowska-Bzducha E. 2013. Rola samorządu terytorialnego we wspieraniu lokalnej przedsiębiorczości. *Finanse Komunalne*, 9: 5–23.
- Miszczuk A., Miszczuk M., Żuk K. 2007. *Gospodarka samorządu terytorialnego.* Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Nelec W., Prusek A. 2006. Funkcje państwa i specjalnych stref ekonomicznych w Polsce w zakresie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki. *Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie*, 709: 19–37.
- Parysek J.J. 1996. *Gospodarka lokalna w warunkach wolnego rynku i samorządowych struktur społecznych.* [W:] J.J. Parysek (red.), *Rozwój lokalny i lokalna gospodarka przestrzenna.* Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 31–46.
- Parysek J.J. 2001. *Podstawy gospodarki lokalnej.* Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań.
- Parysek J.J. 2006. *Wprowadzenie do gospodarki przestrzennej. Wybrane aspekty praktyczne.* Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań.

- Porter M.E. 2001. Porter o konkurencji. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Reijnen J. 1987. The role of local authorities in fostering local initiatives. [W:] A. Sutton (red.), *Local initiatives. Alternative path for development*. Press Interuniversitaires Europeennes, Maastricht, s. 55–57.
- Sekuła A. 2001. Koncepcje rozwoju lokalnego w świetle współczesnej literatury polskiej – zarys problemu. *Zeszyty Naukowe Politechniki Gdańskiej*, 588: 89–95.
- Stanienda J. 2011. Determinanty rozwoju stref aktywności gospodarczej. *Zeszyty Naukowe MWSE w Tarnowie*, 1(17): 255–265.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kotlin.
- „Aktywizacja”, „aktywność”, „aktywny” [W:] A. Szymczak (red.) 1995. *Słownik języka polskiego*. A–K. PWN, Warszawa, s. 25.
- Ustawa z dn. 20.10.1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych (Dz.U. 2007 nr 42, poz. 274 z późn. zm.)
- <http://www.invest-park.com.pl/owsse>; dostęp: 20.10.2014 r.
- <http://www.ssse.com.pl/o-ssse/o-strefie.html>; dostęp: 20.10.2014 r.
- <http://www.europark.com.pl/pl/>; dostęp: 20.10.2014 r.
- <http://www.mg.gov.pl/node/18841>; dostęp: 13.09.2014 r.

The economic activity zones in the theories of local development

Abstract: The main goal of this article is an indication of local economic activity zones in the theories of local development. In this paper is analyzed the theoretical basis of action areas where entrepreneurship is encouraged. Thus, the answers to the question of the legitimacy and desirability of creating economic activity zones. In addition, the study attempts to clarify the definition of economic activity zones and compare it with the concept of special economic zone and an indication of fundamental differences between their functioning.

Key words: local area of economic activity, special economic zones, concepts and theory of local development